

Și în alte documente externe din secolul al XVI-lea *z e m l e n i i* apar ca o categorie socială alături de boieri. Astfel, în 1523, Ștefan voievod, hotărît să lupte împotriva tătarilor, anunță că a trimis oameni la « boieri și zemleni »¹ ca să vină la oastea lui. De aici rezultă încă o trăsătură, aceea că *z e m l e n i i* erau datori să *presteze slujba militară*.

Documentul de la 1518 conține precizări deosebit de importante.

În primul rînd, din textul lui rezultă că categoria socială a *z e m l e n i l o r* nu era *omogenă*; din moment ce au existat « zemleni simpli », e de presupus că mai erau și altfel de *z e m l e n i*, care se găseau într-o situație privilegiată, fiind mai apropiați de boieri. În al doilea rînd, se arată că *z e m l e n i i* dețineau proprietate asupra pămîntului, deci se confirmă încă o dată ipoteza că denumirea lor de *z e m l e n i* vine de la faptul că *posedau pămîntul în proprietate individuală*.

E de presupus că, la început, orice proprietate individuală asupra pămîntului (zemlea) era a unui *z e m l e a n i n* și că pămîntul era lucrat cu brațele *z e m l e a n i n u l u i* și ale familiei sale. Asemenea proprietate avea un caracter țărănesc și de aceea stăpînului i se spunea « zemleanin simplu ». Alții s-au îmbogățit, au acaparat mai mult pămînt decît puteau să muncească cu brațele lor proprii și au început să recurgă la exploatarea muncii altora. Astfel, au devenit feudali, nu mai erau « zemleni simpli » și au dobîndit în societate o poziție care îi apropia de boierime.

De aceea categoria *z e m l e n i l o r* nu mai era omogenă, deși pe toți îi înrudea aceeași trăsătură: *stăpînirea pămîntului*. Numai că unii nu aveau decît lotul lor de pămînt din moși-strămoși, muncit de ei înșiși, pe cînd alții au reușit să acapareze loturile altora, să facă să muncească alții pentru ei și să urce cu o treaptă mai sus în ierarhia socială a vremii.

Așadar, în izvoarele moldovenești externe zemlenii apar cu următoarele caracteristici: *stăpîni de pămînt, datori să presteze slujba militară*.

Izvoarele interne conțin și ele unele relatări privitoare la zemleni. Spre sfîrșitul domniei lui Ștefan cel Mare, în documentele de imunitate acordate « mitropoliei » Rădăuților² pentru satele Coțmani și Rădăuți sînt pomeniți și *z e m l e n i i*. În documentele din 1479 și 1481, care de altfel sînt identice, se spune că « slugile noastre pererubții să nu mine pe oameni din Coțmani nici la cetate, nici la mori, nici la curțile noastre cu alți zemleni la un loc »³.

De obicei se crede că oamenii din satele de mai sus erau aserviți pentru că erau datori să execute servituțile menționate. Noi sîntem însă de părere că lucrurile pot fi privite și altfel. Țăranii din satele Rădăuți și Coțmani erau scutiți de servituțile pomenite deoarece stăpînul de moșie se bucura de privilegiul imunității⁴. În documente se precizează că țăranii *nu vor face aceste munci*, pe care erau datori să facă « alți zemleni » din Moldova.

Servituțile de care vorbesc documentele și pe care erau datori să le presteze zemlenii erau *munca la cetate și la curțile domnești*. Asemenea obligații au existat în Țara Românească⁵ și la toate popoarele vecine cu românii. În documentele bulgărești se arată că țăranii erau datori « să ridice cetăți » (град

¹ *Ibidem*, p. 532.

² De fapt este vorba de *episcopia Rădăuților* (cf. N. Iorga, *Istoria bisericii românești*, vol. I, Ed. II, Buc. 1929 p. 95—98).

³ I. B o g d a n, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, București, 1913, p. 232 și p. 257.

⁴ D i m i t r i e D a n, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, p. 23 și p. 30.

⁵ D I R, B. Țara Românească, sec. XIII, XIV și XV, p. 260.